

УДК 37.014.5

DOI: 10.31376/2410-0897-2021-1-59-64

ВИХОВНИЙ КОНТЕНТ ШЕДРІВОК ТА КОЛЯДОК ХІХ СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ ЕТНОПЕДАГОГІКИ

Марчук Оксана Олександрівна

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка С. Дем'янука»

e-mail: oxanna442@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-2922-285X

У статті досліджено виховний вплив контенту колядок та щедрівок ХІХ ст. на особистість дитини. З'ясовано важливу роль фольклору у формуванні світогляду молодого покоління. Проаналізовано праці відомих дослідників історії української літератури, культури та педагогіки про особливості українських колядок та щедрівок. Подано сучасні визначення досліджуваних літературних термінів. Детально проаналізовано виховний контент колядок та щедрівок, які були опубліковані в журналі «Київська старовина» в кінці ХІХ ст. Обґрунтовано, що головним завданням щедрівок було прославити народженого Христа та віддати пошану господарям. Аналіз змістового наповнення щедрівок ХІХ ст. засвідчив, що в них домінували календарно-обрядові архетипи. Виконання різдвяних пісень сприяло трудовому, моральному, естетичному, національному вихованню.

Ключові слова: виховання, колядки та щедрівки, етнопедагогіка, символи.

Постановка проблеми. У процесі навчання та виховання дітей сучасні вихователі та педагоги широко використовують кращі культурні надбання українського народу. Важлива роль у формуванні світогляду молодого покоління належить фольклору. Здобутки етнопедагогіки сприяють трудовому, національному, сімейному, естетичному вихованню. У Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України наголошено на необхідності впровадження здобутків етнопедагогіки в практику сучасних закладів освіти: «Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи... відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу» [1]. Як пояснено в Законі України «Про освіту», «виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій» [2] сьогодні є стрижнем освітянської політики.

Необхідність вивчення кращих зразків української народної творчості пов'язана зі стрімким відродженням народних звичаїв та традицій, духовним та релігійним відродженням, що спостерігається в Україні в кінці ХХ – на початку ХХ ст. Зацікавленість духовністю та релігійністю зумовлює потребу в дослідженні текстів колядок та щедрівок, на змісті яких виховувалося молоде покоління українців у ХІХ ст., що зуміло зберегти свою національну ідентичність на тлі політики русифікації та бездержавності. Упровадження в навчальний та виховний процеси щедрівок ХІХ ст. дає змогу порівняти їх із сучасною календарною обрядовістю, простежити еволюцію ідей, образів, що, безперечно, зробить освітній процес цікавішим та більш емоційно насиченим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тексти щедрівок та колядок ХІХ ст., як і інші фольклорні жанри, були об'єктом вивчення тогочасних науковців (О. Дей, М. Костомаров, О. Малинка, І. Нечуй-Левицький, І. Огієнко, О. Потебня, О. Пчілка, П. Чубинський). У працях сучасних науковців (В. Войтович, М. Грицай, В. Давидюк, І. Зварич, Л. Єфремова, Б. Кріль, О. Панчук, У. Парубій, О. Петренко, М. Циганик, С. Шевчук) здійснено аналіз пісень календарної обрядовості, пояснено їх символіку, проаналізовано стилістику. Авторка В. Давидюк дослідила витоки українського фольклору в книзі «Вибрані лекції з українського фольклору». За її спостереженнями, щедрівки тісно пов'язані із весільними піснями, оскільки «календарно-обрядова пісенність постала на основі родинно-обрядової, зокрема весільної. І справді, якщо брати до уваги лише тематичний аспект, то шлюбноеротичні мотиви присутні і у веснянках, і в купальських, і в петрівчаних, і в жнивварських, і в *щедрівках*» [3, с. 173]. На думку дослідниці О. Панчук, виконавці щедрівок мали на меті прославити

господаря, його працелюбність, возвеличити охайність господині, послух дітей: «Основною функцією щедрівок є величання людини, піднесення її у сферу ідеалу та пророкування благополуччя та добробуту родини» [4, с. 7].

У наукових розвідках С. Бакуліної, А. Богуш, Г. Ватаманюк, А. Карнаухової, Л. Лисенко пояснено виховний вплив фольклору на особистість дитини та шляхи його використання у виховному процесі закладів дошкільної та середньої освіти. Дослідниця А. Гоцалюк пояснила, що елементи зимової обрядовості «виконують важливу етнопедагогічну, естетичну функції, збагачують духовно людей, впливають на самопочуття, світосприймання» [5]. Колядки та щедрівки були об'єктом дослідження літературознавців. У дослідженні Д. Чижевського «Історія української літератури (від початків до доби реалізму)» пояснено, що перші згадки про колядки трапляються в текстах XI ст.: «Згадки в проповідях та іншій літературі не говорять ясно про колядки-пісні, а лише про святкування Коляди. Перша ясніша згадка (1166) новгородського походження. Щоправда, в сучасних колядках багато прастарих елементів: згадки про Царгород, про викуп обложеного міста, про «рубання міста» (літописний хан половецький Боняк збирався «рубати» Київські «Золоті ворота») [6]. Аналізуючи щедрівки XIX ст., варто пам'ятати, що вони виникли на основі величальних колядок та духовних пісень доби бароко. Як пояснив Д. Чижевський, «духовна пісня – найчисленніший гатунок української віршованої поезії бароко. Вона різноманітна: є тут і пісні різдвяні та великодні, і численні пісні про Пресвяту Діву, і пісні про окремі свята, про окремі ікони та чудеса, пісні до окремих святих і т. д.» [6]. Щедрівки XIX ст. розвивалися в контексті літератури XIX ст., названою Д. Чижевським добою класицизму з його величальністю, грацією та символічною образністю.

Дослідники календарно-обрядової поезії виокремили типові для щедрівок символи, які утворили групу різдвяних архетипів. Їх образність досліджено в науковій розвідці І. Огієнка «Дохристиянські вірування українського народу». Автор, досліджуючи символи щедрівок, пояснив, що «у коляді за столом сидять тири товариші: ясний місячник, світле сонечко, сам Бог Небесний» [7]. Ці образи є притаманними для щедрівок та колядок XIX ст. та сучасних різдвяних пісень. За спостереженнями дослідниці Н. Плотнікової, «на концептуальному рівні згаданим рхетипам відповідають концепти архетипи *Вогонь, Сонце, Народження, Вода, Смерть, Христос*, що в складі концептуального поля «мікроконцептосфера *Святки*» групуються у концептуальне мікрополе «Архетипні образи» [8]. Незважаючи на зацікавленість сучасних дослідників текстами щедрівок, сьогодні постає потреба у вивченні текстів, що були опубліковані в періодичних виданнях XIX ст., зокрема в журналі «Київська старовина» [9].

Формулювання мети статті. Мета статті – проаналізувати виховний контент щедрівок XIX ст. та запропонувати шляхи його творчого використання в освітньому процесі сучасних закладах освіти.

Виклад основного матеріалу. У «Літературознавчому словнику-довіднику» пояснено, що *щедрівки* – це «жанр народних величальних пісень, якими зустрічали початок нового хліборобського року, початок весняної рільницької праці, що починалася наприкінці березня» [10, с. 730]. На думку авторів видання, щедрівки є однотипними з колядками за змістом на функціонально-структурними особливостями. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зазначено, що «колядка – це старовинна обрядова різдвяна пісня» [11, с. 443], термін щедрівка потрактовано як «старовинна українська обрядова новорічна, що виконується 31 грудня та 1 січня» [11, с. 1413]. У сучасних інтернет-джерелах пояснено, що «щедрівки – це величальні українські народні обрядові пісні, які виконуються під Новий рік і у Щедрий Вечір; відповідно до різдвяно-новорічних звичаїв, щедрівки, як і колядки, величають господаря та його родину» [12].

У періодичних виданнях XIX ст. часто публікували відомі колядки та щедрівки. Підтвердженням цього є журнал «Київська старовина», де у 1887 р. надрукували ряд популярних різдвяних пісень. Головним завданням щедрівок було прославити народженого Христа та віддати пошану дбайливим господарям: «Об'єктом їх величання є переважно селянська родина (господар, господиня, донька, син), їх життя та праця, їх врода, характери» [13].

Автори публікації написали невелику передмову до величальних пісень. Зокрема, вони зазначили, що колядки та щедрівки користувалися великою популярністю серед українського населення і виконувалися в зимовий період: «Старовинні обрядові різдвяні пісні ще живуть у південноросійських селах і співаються під вікнами хат в ту хвилину, коли надаються до друку ці рядки. Багато із цих текстів записано збирачами, але є ще можливість назбирати щось маловідоме, особливо в глухих кутках, де всякі пісні, в тому числі й обрядові, збереглися чистішими і кращими» [9, с. 183]. Позитивним є той факт, що у передмові до поданих щедрівок та колядок написано, що багато із них співали виключно діти.

Аналіз змістового наповнення щедрівок XIX ст. засвідчує, що в них домінували календарно-обрядові архетипи (образи господаря, господині, царівни, небесних світил, меду, коня, темної ночі). Традиційним було використання символів: *молода дівчина* – панна, царівна, королева; *мед* – достаток; *місяць* – господар, молодий парубок. Виконання таких пісень дітьми знайомило останніх із типово українським світобаченням всесвіту та символічним пропагуванням символів достатку, сімейного затишку та гармонії із довкіллям. Поряд із цими образами-символами, у щедрівках XIX ст. були образи козаків, шинкарки, Дунаю, вороного коня, гострої шаблі, що надавало їм українського національного колориту.

У щедрівках XIX ст. спостерігаємо секуляризаційні елементи, де поєднано релігійний та світський аспекти. На релігійних апокрифах побудовано сюжет різдвяної пісні «Сам Ісус Христос та по морю йшов», в якій розповідається про благословення Ісусом української родини. Як і в інших колядках та щедрівках, господаря дому названо «паном хазяїном», який живе у мирі-злагоді із своєю жінкою, маючи багато діточок. У цій щедрівці головними образами були Марія, Христос, ризи, які одягав Син Божий для богослужіння. Прикладом світського сюжету є величальна пісня «Ой рано, рано до церкви дзвонять» (*прим.: у посиланнях використано мову оригіналу*), де змальовано дівчину, яка йде на богослужіння:

*Умывалася, убиралася,
Клала на себе сребро да злато,
На челядочки все китаечки* [9, с. 183].

Подібні щедрівки привчали дітей та молодь бути релігійними, слухняними, охайними, дбайливими. Із цього тексту дізнаємося, що дівчина повинна вирости дбайливою господинею, ошатною панною, яка дбає про свою зовнішню та внутрішню красу, є справжньою «царівною» та «королівною». Окрім того, в цій щедрівці пояснено, що батьки повинні гордитися своїми дітьми, як батько, який спостерігав за величчям поверненням своєї дочки з церкви. Героїня іншої щедрівки є гарною молодою господинею, яке вміє доглядати за садом, піклується про висаджений виноград:

*Дивка сад садьла, поливала –
Поливала, примовляла:
Рости, саду винограду,
Выше плоту, краще злоту,
Выше мене, краще себе* [9, с. 187].

Щедрівки XIX ст. відображали ідеальну модель сім'ї, де панує любов та ласка, чоловік належно виконує свої обов'язки, за що має повагу від своєї жінки та дітей. Щаслива українська родина постає із щедрівок та колядок XIX ст. як повна сім'я, де є батько, мати та багато дітей, які разом ходять до церкви, ведуть господарство, піклуються одне про одного. У різдвяних піснях також змальовано належне ставлення тещі до зятя. Одна зі щедрівок розповідала, як гордилася стара жінка приїздом гостей:

*Да взяла його за рученьку,
Повела його у свитлоньку,
Посадьла його на скамейку,
Пиднесла йому меду, вина,
А конику овса ще й сина.* [9, с. 187].

У багатьох щедрівках змальовано непередбачувані зустрічі – дівчини із ангелами, дівчини і парубка, тещі і зятя. У пісні «Що в бору да волохи співають» розповідали про зустріч

панни із ангелом. Дівчина прагнула, аби про її красоту дізналося якомога більше людей, тому вона просила небесного гостя розповісти про неї заморським князям та королевичам:

*Пливи, пливи, ангелу, на чужую сторону,
Хвалы мене, ангелу, царямъ,
Князьям та боярским сынамъ!* [9, с. 185].

Аналіз цієї щедрівки свідчить про те, що виконавці прагнули дива, хотіли побути паничами, яким воздають належні почесті. Із цього приводу дослідник А. Іваницький написав, що колядки та щедрівки «на крилах поетичної фантазії переносили своїх слухачів з реальних досить складних обставин життя в світ бажаного і вимріяного, ідеалізуючи його щедрими кольорами поетичного домислу» [14].

За спостереженнями сучасних дослідників, у текстах щедрівок, незважаючи на те, що вони виконувалися взимку, є образи весни, пташок, оживаючої природи. Поєднання зимових і весняних явищ характерне було і для аналізованої вище щедрівки про дівчину, яка садила виноград. У довідниковій літературі подано таке пояснення: «До XV ст. Новий Рік на Русі святкувався у березні, і щедрівки виконували функції веснянок, тобто, розпочинали весняний цикл, тому в них і залишились згадки про ластівок, зозуль... («прилетіла ластівочка», ... «ой, сивая зозуленька»), і горобцеподібна пташка «щедрик» також прилітає на терени України лише в кінці березня» [12]. Це спостерігаємо в досліджуваних щедрівках XIX ст., які продовжували виконувати функцію «закликання весни»:

*Летивъ, летивъ сызь голубонько,
Щедрый вечеръ!
Прилетает до свитлоньки,
Квартирочку очиняе,
У свитлоньку заглядае.* [9, с. 187].

В окремих піснях були гумористичні елементи. Наприклад, у щедрівці «Зажурилася камінна гора» оповідалося про те, що дівчина заснула і не вберегла чашок із вином, які побили райські пташки та чорні галки, коли вона заснула. Дослідниця Ю. Гуменюк вбачає причину цього в бажанні розвеселити господарів дому: «Метою колядок є не лише прославляти господаря та його родину, а й розвеселити їх, надати святкового настрою» [13].

У колядках та щедрівках люди та природа живуть у повній гармонії, відчують душу один одного. Господарі піклуються про худобу, діти доглядають разом із батьками за квітучими садами, всі насолоджуються красою природи, що, безперечно, сприяло естетичному вихованню та формуванню бережливого ставлення до природи. Виконання щедрівок сприяло трудовому вихованню дітей: їх навчали постійно працювати, дбати про урожай, належний порядок у приміщенні, чистоту одягу. Щедрівками закликали бути мужніми та готовими стати на боротьбу із ворогами. Щедрівки утверджували кращі традиції сімейного виховання: родина повинна жити в любові та злагоді, діти зобов'язані поважати старших, піклуватися про батьків. У них прославляли слухняних дітей, які виправдали надії батьків:

*Хто тебе навчив на дудочки гратъ,
Хороше спивать?
Навчила мене моя матинка,
Темнои ночи не всыпаючи,
На бильяхъ ручкахъ выхитуючи!* [9, с. 186].

Висновки. Різдвяні пісні XIX ст. є кращими зразками української етнопедагогіки, вони сприяли формуванню в молодого покоління морально-етичних чеснот, виробленню українського менталітету, релігійному та трудовому вихованню, що дало можливість сучасним дослідникам дійти висновку, що «у колядках, щедрівках, віршованих вітаннях прославлялась сумлінна минулорічна праця, багатство господаря, щедрість, лагідність його душі, сімейний добробут... різдвяні звичаї й обряди виховують культуру почуттів поведінки, повагу до старших, любов до історії рідного краю, формують народний спосіб мислення та світогляд» [13]. При вивченні щедрівок XIX ст. доцільно дотримуватися таких рекомендацій: а) використовувати тексти XIX ст. при проведенні виховних заходів у сучасних закладах освіти;

б) при вивченні літератури порівнювати тексти давніх колядок та щедрівок із сучасними; в) при дослідженні текстів звертати увагу на їх стилістичні особливості, виховний контент та символічність образів. Вивчення та пропагування давніх текстів є важливим засобом виховання сучасного молодого покоління з урахування кращих надбань етнопедагогіки.

Список використаної літератури

1. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MUS32705?an=13&ed=2019_07_29 (дата звернення: 02.01.2021).
2. Закон України «Про освіту» № 38-39. (2017 р.) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 21.01.2020).
3. Давидюк В. Ф. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі): навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2014. 448 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153586606.pdf>. (дата звернення: 12.01.2021).
4. Панчук О. Щедрівки у контексті календарно-обрядової пісенності: на матеріалі фольклору Волині : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.07. Київ, 2006. 20 с.
5. Гоцалюк А. Етнопедагогічні функції зимової обрядовості українців Гуцульщини. URL: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2006/21/articles/22.pdf>. (дата звернення: 05.01.2021).
6. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Нью-Йорк, 1956. 510 с. URL: <http://litopys.org.ua/chyzh/chy.htm> (дата звернення: 07.01.2021).
7. Огієнко І. Дохристиянські вірування українського народу. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000889 (дата звернення: 29.01.2020).
8. Плотнікова Н. Концепт-архетип Сонце: підґрунтя мікроконцептосфери Святки. URL: <https://naub.ua.edu.ua/2015/> (дата звернення: 29.01.2020).
9. Коляды и щедривки. Киевская старина. Том XVII. 1887. С. 182–187.
10. Літературознавчий словник-довідник. Київ, 2007. 752 с.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / авт.-уклад. В. Бусел. Київ: Ірпінь, 2004. 1440 с.
12. Щедрівки. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 24.01.2021).
13. Гоменюк Ю. Колядки та щедрівки як засіб формування моральних якостей у дітей дошкільного віку (на матеріалах фольклорного зимового циклу). URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/Mir_2012_5_31%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/Mir_2012_5_31%20(1).pdf).
14. Іваницький А. Українська народна музична творчість: посіб. для вищих та середніх учбових закладів. Київ, 1990. 336 с.
15. Богущ А., Лисенко Н. Українське народознавство в дошкільному закладі. Київ: Вища шк., 2002. 407с.

EDUCATIONAL CONTENT OF THE XIX CENTURY CHRISTMAS CAROLS IN THE CONTEXT OF ETHNOPELAGOGY

Marchuk Oksana

Doctor of Pedagogical Science, Associate Professor, Professor of Pedagogy Department
Private Higher Education Establishment «Academician Stepan Demianchuk
International University of Economics and Humanities»

Introduction. *In the educational process, modern teachers widely use the best cultural heritage of the Ukrainian people. Folklore plays an important role in shaping the world outlook of the younger generation. Achievements of ethnopedagogy contribute to labor, national, family and aesthetic education.*

Purpose. *The purpose of the article is to analyze the educational content of the XIX century Christmas carols and to suggest ways of its creative use in the educational process by modern educational institutions.*

Methods. *To obtain the results, theoretical (scientific-bibliographic, historical-logical, historical-retrospective) and empirical (analysis, synthesis, comparison, generalization) methods were used. Their use made it possible to systematize materials on the educational content of XIX century Christmas carols.*

Results. *The article analyzes the works of famous researchers of the history of Ukrainian literature, culture and pedagogy about the peculiarities of Ukrainian carols. The modern definitions of the studied literary terms are given. The educational content of Christmas carols published in the magazine «The Kyiv Antiquity» at the end of the XIX century is analyzed in detail. It is substantiated*

that the main task of Christmas carols was to glorify the birthday of Christ and pay tribute to Ukrainian farmers. Analysis of the content of the XIX century Christmas carols showed that they were dominated by the calendar-ritual archetypes.

Originality. The performance of such songs introduced children a typically Ukrainian worldview of the Universe. In the XIX century Christmas carols, there are elements of secularization that combine the religious and the secular. Christmas carols taught children and young people to be religious, obedient, neat and caring. The performers of Christmas carols were looking for miracles, the peasants wanted to be rich people who were due to be honored. Some of the songs had humorous elements.

Conclusion. The XIX century Christmas songs are the best examples of Ukrainian ethnopedagogy, contributing to the developing of moral and ethical virtues in the young generation, the development of the Ukrainian mentality, religious and labor education. Carols glorified last year's honest work, the owner's wealth, the generosity and gentleness of soul and family well-being. Today it is advisable to give the following recommendations for the use of the XIX century Christmas songs: a) use XIX century texts in various educational activities in modern educational institutions; b) compare the texts of ancient and modern carols during the literature studying; c) pay attention to the stylistic features, educational content and symbolism of the XIX century Christmas songs.

Keywords: education, carols, ethnopedagogy, symbols.

References

1. *Kontseptsiiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy* [The concept of national-patriotic education in the education system of Ukraine]. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/MUS32705?an=13&ed=2019_07_29. [in Ukrainian]
2. *Pro osvitu (Zakon Ukrayiny)* [On Education (Law of Ukraine)]. №38-39. (2017). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. [in Ukrainian]
3. Davydiuk V. F. (2014). *Vybrani lektsii z ukrainskoho folkloru (v avtorskomu dyskursi) : navch. posib. dlia stud. vyshchyykh navch. zakladiv* [Selected lectures on Ukrainian folklore (in the author's discourse): textbook. way. for students. higher education institutions]. Lutsk: PVD «Tverdnyia». URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/153586606.pdf>. [in Ukrainian].
4. Panchuk O. (2006). *Shchedrivky u konteksti kalendarno-obriadovoi pisennosti: na materialy folkloru Volyni* [Shchedrivka in the context of calendar-ritual songs: on the material of Volyn folklore]. (Candidate's theses). Folklorystyka, Kyiv. [in Ukrainian]
5. Hotsaliuk A. *Etnopedagogichni funktsii zimovoi obriadovosti ukraintsiv Hutsulshchyny* [Ethnopedagogical functions of winter rituals of Ukrainians of Hutsul region]. URL : <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2006/21/articles/22.pdf>. [in Ukrainian]
6. Chyzhevskiy D. (1956). *Istoriia ukrainskoi literatury (vid pochatkiv do doby realizmu)* [History of Ukrainian literature (from the beginning to the era of realism)]. New York. URL: <http://litopys.org.ua/chyzh/chy.htm> [in Ukrainian]
7. Ohienko I. *Dokhrystyianski viruvannia ukrainskoho narodu* [Pre-Christian beliefs of the Ukrainian people]. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000889. [in Ukrainian]
8. Plotnikova N. *Kontsept-arkhetyp Sontse: pidgruntia mikrokontseptosfery Sviatky* [Concept-archetype Sun: the basis of the microconceptosphere Holidays]. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2015/%>. [in Ukrainian]
9. *Kolyady i shchedrivki. Kievskaya starina* [Carols and Christmas carols. Kiev antiquity]. (1887). (Vol. XVII, pp. 182-187). [in Russian]
10. *Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk* [Literary dictionary-reference book]. (2007). Kyiv. [in Ukrainian]
11. Busel V. (Ed.). (2004). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv: Irpin. [in Ukrainian]
12. *Shchedrivky* [Christmas carols]. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%>. [in Ukrainian]
13. Homeniuk Yu. *Koliadky ta shchedrivky yak zasib formuvannia moralnykh yakosti u ditei doshkilnoho viku (na materialakh folklorного zymovoho tsyklu)* [Carols and Christmas carols as a means of forming moral qualities in preschool children (on the materials of the folklore winter cycle)]. URL : [file:///C:/Users/admin/Downloads/Mir_2012_5_31%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/Mir_2012_5_31%20(1).pdf). [in Ukrainian]
14. Ivanytskyi A. (1990). *Ukrainska narodna muzychna tvorchiist: Posibnyk dlia vyshchyykh ta serednykh uchbovykh zakladiv* [Ukrainian folk music: A guide for higher and secondary schools]. Kyiv. [in Ukrainian]
15. Bohush A., Lysenko N. (2002). *Ukrainske narodoznavstvo v doshkilnomu zakladi* [Ukrainian ethnography in preschool]. Kyiv: Higher school. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 8.02.2021 р.